Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2025. Т. 52. С. 80-89

Modern Historical and Political Issues. 2025. Vol. 52. pp. 80-89

УДК 327(477):316.77:32.019.51 https://doi.org/10.31861/mhpi2025.52.80-89

Віталій Терещук[1]

Місце стратегічних комунікацій у публічній дипломатії України

Після Революції Гідності в Україні відбулася імплементація міжнародної комунікаційної діяльності на концептуальних засадах стратегічних комунікацій. Не в останню чергу потреба в цьому обумовлювалася військовою агресією з бору Російської Федерації, що вимагало адаптацію інформаційної політики держави до цих реалій. У статті, метою якої є вивчення місця стратегічних комунікацій у практиці публічної дипломатії України, було проаналізовано нормативні документи у цій царині та прослідковано, як відповідна діяльність імплементувалася у вигляді створення профільних інституцій. Було доведено, що за останнє десятиліття публічна дипломатія була впевнено інтегрована в українську зовнішньополітичну практику. Упроваджений дещо пізніше концепт стратегічних комунікацій держави інтегрував публічну дипломатію як окремий елемент. Це відбулося як на нормативному, так і на інституційному рівнях.

Ключові слова: стратегічні комунікації, зовнішня політика, Україна.

Vitaliy Tereshchuk[1]

Place of Strategic Communications in Ukraine’s Public Diplomacy Practices

After the Revolution of Dignity, international communication activities were implemented in Ukraine on the conceptual basis of strategic communications. Not least, the need for this was caused by Russian military aggression, which required the adaptation of the state’s information policy to these realities. The article, which aims to study the place of strategic communications in the practice of public diplomacy of Ukraine, analyses regulatory documents in this area and traces how the relevant activities were implemented in the form of the creation of specialized institutions. It was proved that over the past decade, public diplomacy has been confidently integrated into Ukrainian foreign policy practice. The concept of strategic state communications, introduced somewhat later, integrated public diplomacy as a separate element. This happened both at the normative and institutional levels.

The interpretation of strategic communications is fully correlated with Western (in particular, American) visions and approaches, and the invariance of the interpretation in various doctrinal documents indicates the constancy of the understanding of this concept, in particular, in the foreign policy and military spheres. Public diplomacy at the institutional level was implemented in the activities of the Foreign Ministry of Ukraine in 2015 in the form of the creation of a special department. In 2021, the Public Diplomacy Strategy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine 2021-2025 was adopted, the provisions of which are relevant to current challenges and correspond to the logic of strategic communications. The outlines of Ukraine's strategic communications system were defined by the Information Security Doctrine of Ukraine in 2017. This system includes, in particular, the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and the Ministry of Information Policy of Ukraine (now its functions are transferred to the State Committee of Ukraine for Television and Radio Broadcasting).

Keywords: strategic communications, foreign policy, Ukraine.

[1] Доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної журналістики, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна.
Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department of International Journalism, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ukraine.
E-mail: vtereshchuk@ukr.net; https://orcid.org/0000-0003-3212-1248.

© 2025 Vitaliy Tereshchuk. Published by Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (CC BY 4.0).

Постановка наукової проблеми та її значення. Розуміння ролі зарубіжної громадськості у реалізації зовнішньої політики, та, в більш широкому сенсі, ролі т.зв. «м'якої сили» у сприянні діяльності держави на міжнародній арені, призвело до появи практик, відомих як публічна дипломатія. Не останню роль в цих процесах зіграла поява транскордонних засобів масової комунікації, які дозволили одним державам безперешкодно потрапляти в інформаційний простір іншої та безпосередньо впливати на цільові групи громадськості за кордоном. Однак широкий спектр компонентів публічної дипломатії (насамперед сфер, де вона може ефективно застосовуватися – культурна дипломатія, спортивна дипломатія, кулінарна дипломатія тощо) призвів до появи широкого і строкатого спектру стейкхолдерів у цій царині, зокрема, суб'єктів, що реалізують відповідні практики, що в свою чергу актуалізувало потребу координації діяльності всіх учасників. Це, а також особлива важливість координування комунікаційної діяльності держави під час воєнних конфліктів, спричинило до появи ідеї стратегічних комунікацій.

В Україні імплементація міжнародної комунікаційної діяльності на концептуальних засадах стратегічних комунікацій відбувалася після Революції Гідності, тобто в умовах військової агресії з боку РФ, що потребувало адаптації інформаційної політики держави до цих реалій. З іншого боку, як позитивний момент, можна констатувати відсутність потреби у виробленні власних підходів до розуміння публічної дипломатії та стратегічних комунікацій, адже на момент потрапляння цих концептів в український політичний дискурс вже існували апробовані зарубіжні моделі реалізації відповідних практик.

Аналіз останніх досліджень проблеми. Питання державних стратегічних комунікацій України були предметом уваги низки дослідників. Спроби виявити сутність стратегічних комунікацій та їхню роль в сучасних умовах розвитку України зробили Д. Дубов[2], І. Іжутова[3], О. Меленко[4], Т. Сивак[5], І. Сидоренко[6] та ін. Публічна дипломатія України, зважаючи на більш тривалий час існування концепту у науковому дискурсі та зовнішньополітичній практиці України, була предметом уваги доволі широкого числа науковців. Серед тих, хто досліджував стратегічні комунікації та публічну дипломатію України в останні роки, зокрема, в умовах повномасштабного вторгнення РФ, слід відмітити праці Л. Компанцевої, О. Заруби, С. Череватого та О. Акульшина[7], Н. Кравчук, О. Луцишина, Д. Андрощука[8] та ін. Існує також доволі широкий пласт академічної літератури з питань військового виміру державних стратегічних комунікацій України, який, однак, не є предметом нашої роботи.

Метою статті є вивчення місця стратегічних комунікацій у практиці публічної дипломатії України. Для досягнення мети передбачається як **завдання** дослідити розуміння стратегічних комунікацій в Україні, розкрити інституційний та нормативний виміри використання стратегічних комунікацій у публічній дипломатії України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття стратегічних комунікацій впевнено увійшло у політичний, публіцистичний та академічний дискурс останніх десятиліть. В науковій сфері поняття стратегічних комунікацій все ще лишається доволі нечітким, що може

[2] Дубов, Д. В. (2016). 'Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації', *Стратегічні пріоритети,* 4(41), pp. 9-23.

[3] Іжутова, І. В. (2021). 'Рекомендації щодо вдосконалення організаційно-правових засад формування та розвитку системи стратегічних комунікацій у сфері оборони України', *Державне управління: удосконалення та розвиток,* 6. https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.6.29; Izhutova, I. V. (2023). 'Ukrainian strategic communications and the Russia-Ukraine war'. *Наука і оборона*, 2, pp. 46–51. https://doi.org/10.33099/2618-1614-2023-22-2-46-51.

[4] Меленко, О. С. (2023). 'Стратегічні комунікації: до визначення поняття', *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 64, pp. 42-51. https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.9.

[5] Сивак, Т. В. (2019). *Стратегічні комунікації у системі публічного управління України*. НАДУ.

[6] Сидоренко, І. (2018). 'Стратегічні комунікації України', *European Political and Law Discourse*, 5(2), pp. 273–279.

[7] Компанцева, Л., Заруба, О., Череватий, С., та Акульшин, О. (2022). *Стратегічні комунікації для безпекових і державних інституцій: практичний посібник*. ТОВ «ВІСТКА», Київ.

[8] Кравчук, Н. Я., Луцишин, О. О., Андрощук, Д. В. (2025). 'Публічна дипломатія як стратегічний імператив зміцнення конкурентоспроможності держави в умовах трансформації світового порядку', *Empirio,* 2(1), pp. 78-91. https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.78-91.

пояснюватися, як стверджує Д. Дубов, як неоднозначністю семантики самого родового поняття «комунікація»[9], так і, як доводить О. Меленко[10], широким контекстом використання цього терміну. Як ілюстрацію state of affairs в цій царині можна навести статтю з промовистою назвою «Стратегічна комунікація: роздуми над невловимою концепцією»[11] у профільному академічному журналі International Journal of Strategic Communication. Попри це, цей термін (нерідко у скороченій формі «стратком») вже активно використовується у військовій сфері, хоча, як показує І. Іжутова на прикладі Міністерства оборони США, свого часу мала місце неоднозначність трактування цього терміну і всередині цього відомства[12].

В широкому сенсі стратегічні комунікації – це систематичне розроблення й імплементація комунікаційної ініціативи для досягнення заздалегідь визначеної мети[13]. Відповідно, визначальним фактором є певна мета, на досягнення якої і скеровуються комунікативні зусилля. Для зовнішньополітичних стратегічних комунікацій такими цілями, у найбільш загальному розумінні, є сприяння активностям державі на міжнародній арені, що може забезпечуватись реалізацією широкого спектру комунікативних задач – від формування позитивного іміджу держави до впливу на цільові групи громадськості за кордоном. Це прив'язує зовнішньополітичні стратегічні комунікації до царини публічної дипломатії.

На сьогоднішній день усталеною точкою зору – в академічному дискурсі[14], в документах НАТО[15] тощо – публічна дипломатія розглядається як один з елементів стратегічних комунікацій. Концепт публічної дипломатії, який виник ще у період Холодної війни, уособлює в собі розуміння того, що ефективна зовнішньополітична діяльність повинна включати, окрім традиційних політичних контактів між урядами, безпосередню взаємодію з цільовими групами громадськості за кордоном. Відповідно, публічна дипломатія може розумітися як діалогічна комунікація між урядами та іншими акторами міжнародних відносин через засоби масової комунікації, а також неопосередковані канали контакту з масовою аудиторією зарубіжних країн. Метою публічної дипломатії є створення або зміцнення позитивного іміджу країни та її суспільства, а також вплив на громадську думку задля формування позитивного ставлення до країни, і, в результаті, полегшення досягнення цілей міжнародної політики[16].

Більш конкретним щодо стратегічних цілей є тлумачення Державного департаменту США: «Місією американської публічної дипломатії є сприяння досягненню цілей і завдань зовнішньої політики США, просування національних інтересів, а також зміцнення національної безпеки шляхом інформування та здійснення впливу на іноземні громадськості й розширення та зміцнення відносин між народом і урядом Сполучених Штатів і громадянами решти світу»[17].

Публічна дипломатія включає в себе доволі широкий спектр практик. Ніколас Калл узагальнив їх у п'ять компонентів: 1) Слухання (Listening) – це спроба актора керувати

[9] Дубов, Д. В. (2016). 'Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації', *Стратегічні пріоритети*, 4(41), pp. 10-11.

[10] Меленко, О. С. (2023). 'Стратегічні комунікації: до визначення поняття', *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 64, pp. 42-51. https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.9.

[11] Nothhaft, H., Werder, K. P., Verčič, D., & Zerfass, A. (2018). Strategic Communication: Reflections on an Elusive Concept. *International Journal of Strategic Communication*, 12(4), pp. 352–366. https://doi.org/10.1080/1553118X.2018.1492412.

[12] Іжутова, І. В. (2021). 'Рекомендації щодо вдосконалення організаційно-правових засад формування та розвитку системи стратегічних комунікацій у сфері оборони України', *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 6. https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.6.29.

[13] Zaharna, R. S. (2010). *Battles to Bridges: U.S. Strategic Communication and Public Diplomacy after 9/11*. Palgrave Macmillan, p. 6.

[14] Див., наприклад: Кравчук, Н. Я., Луцишин, О. О., Андрощук, Д. В. (2025). 'Публічна дипломатія як стратегічний імператив зміцнення конкурентоспроможності держави в умовах трансформації світового порядку', *Empirio*, 2(1), p. 81. https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.78-91.

[15] NATO (2010). NATO Military Concept for Strategic Communications. 27 July 2010. Available at: https://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Concept.pdf (Accessed: 1 June 2025).

[16] Ociepka, B. (2008). 'Public Diplomacy', in W. Donsbach (ed.) *The International Encyclopedia of Communication*. Blackwell Publishing, p. 3956.

[17] U.S. Department of State (n.d.). *Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs*. Available at: https://www.state.gov/r/index.htm (Accessed: 26 February 2017).

міжнародним середовищем шляхом збору та упорядкування даних про громадськість та її думки за кордоном, а також використання цих даних для відповідної переорієнтації своєї політики; 2) Адвокація (Advocacy) – це спроба актора керувати міжнародним середовищем шляхом здійснення міжнародної комунікаційної діяльності для активного просування певної політики, ідеї або загальних інтересів цього актора в свідомості іноземної громадськості; 3) Культурна дипломатія (Cultural diplomacy) – це спроба актора керувати міжнародним середовищем шляхом поширення інформації про свої культурні ресурси та досягнення за кордоном та/або сприяння передачі культурних знань за кордон; 4) Дипломатія обмінів (Exchange diplomacy) – це спроба актора керувати міжнародним середовищем шляхом відправлення своїх громадян за кордон та взаємного прийняття громадян з-за кордону для навчання та/або акультурації; 5) Міжнародне мовлення (International broadcasting) – це спроба актора керувати міжнародним середовищем за допомогою технологій радіо, телебачення та Інтернету для взаємодії з іноземною громадськістю[18].

Концепт стратегічних комунікацій з'явився в українському політичному дискурсі порівняно недавно. Події Революції Гідності та їхні наслідки, військова агресія з боку Російської Федерації примусили керівництво держави переглянути підходи до формування інформаційної політики України, перевівши її «на рейки» прагматичного визначення стратегічних цілей та завдань, а також реалістичного оцінювання характеру та джерел загроз в інформаційній сфері. Ці зміни відбувалися як в нормативно-доктринальній площині, так і в інституційній.

Першим державним документом, у якому було зафіксовано поняття «стратегічні комунікації», стала Воєнна доктрина, затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 р. № 555/2015. В ній стратегічні комунікації визначені як скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави[19]. І хоча військовий вектор, як доводить низка дослідників[20], був чільним у розвитку державних стратегічних комунікацій України, тим не менше проблематика публічної дипломатії також присутня у відповідних нормативних документах та практиках.

Попри те, що практики, які можна трактувати як публічна чи культурна дипломатія, мали місце і раніше, лише після 2014 р. вони були повноцінно імплементовані у діяльність зовнішньополітичного відомства України. Так, 2 червня 2015 р. в Дипломатичній академії України відбувся Перший форум культурної дипломатії України. МЗС ініціювало проведення такого заходу «з метою створення платформи для взаємодії всіх зацікавлених сторін для просування українського культурного продукту у світі та інтеграції України у світовий культурний простір»[21]. На цьому форумі тодішній міністр закордонних справ України П. Клімкін анонсував створення в МЗС підрозділу, який займатиметься виключно питаннями культурної дипломатії. «Вперше культурна дипломатія з'явиться в структурі МЗС як цілісна концепція. Цей підрозділ буде інтегрований у роботу МЗС у сфері міжнародних комунікацій України. Така синергія має дати результат. Культурні проекти стануть невід'ємною частиною наших зусиль із пояснення світові того, чим є Україна і чого вона прагне. Через мистецтво ми будемо комунікувати не просто образи, а смисли»[22].

[18] Cull, N. J. (2008), 'Public Diplomacy: Taxonomies and Histories', *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), pp. 31-34. https://doi.org/10.1177/0002716207311952.

[19] Президент України (2015). *Воєнна доктрина України*. Затверджено Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text (Accessed: 2 June 2025).

[20] Див., наприклад, Сивак, Т. В. (2019). *Стратегічні комунікації у системі публічного управління України*. НАДУ, p. 38; Izhutova, I. V. (2023). Ukrainian strategic communications and the Russia-Ukraine war. *Наука і оборона*, 2, pp. 46–51. https://doi.org/10.33099/2618-1614-2023-22-2-46-51; Сидоренко, І. (2018). 'Стратегічні комунікації України', *European Political and Law Discourse*, 5(2), pp. 273–279.

[21] Міністерство закордонних справ України (2015). *В МЗС відбувся Перший форум культурної дипломатії України*. Available at: https://mfa.gov.ua/news/37021-v-mzs-vidbuvsya-pershij-forum-kulyturnoji-diplomatiji-ukrajini (Accessed: 3 June 2025).

[22] Там само.

Ця ідея була втілена у створеному 22 грудня 2015 р. Управлінні публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України. Основними завданнями Управління були визначені такі: «розвиток відносин з громадськістю, громадськими об'єднаннями та медіа інших країн та України; реалізація іміджевих, культурних та інформаційних проектів України за кордоном; координація заходів інших органів виконавчої влади у цих сферах»[23].

Поняття стратегічних комунікацій з'явилося і в Доктрині інформаційної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017[24] (визначення поняття ідентичне до наведеного у Воєнній доктрині). Без змін це визначення перейшло і в Стратегію інформаційної безпеки України, затверджену Указом Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021[25].

Якщо в Доктрині 2017 р. питання розвитку системи стратегічних комунікацій було лише згадане серед життєво важливі інтереси суспільства і держави в інформаційній сфері, то в Стратегії 2021 р. в аналізі національних викликів та загроз інформаційний безпеці України було констатовано, що «В Україні триває процес становлення системи стратегічних комунікацій. Органами державної влади України здійснено низку організаційних та практичних заходів зі зміцнення власної інституційної спроможності у сфері стратегічних комунікацій, однак не створено дієвого механізму координації і взаємодії між усіма органами державної влади, залученими до здійснення заходів із протидії загрозам в інформаційній сфері. Зазначене послаблює можливості до розбудови комплексного стратегічного планування інформаційного потоку, здійснення системної комунікативної діяльності Кабінету Міністрів України, об'єднання всіх ключових суб'єктів у сфері інформаційних відносин, суб'єктів формування і реалізації державної політики щодо ефективного захисту національного інформаційного простору, утвердження позитивного іміджу України, реалізації цілей захисту національної безпеки України в інформаційній сфері.»[26]

Інституційний вимір розвитку стратегічних комунікацій України пов'язаний зі створенням окремого центрального органу влади, відповідального за державну інформаційну політику. Попри досить потужну критику з боку журналістських кіл, експертного середовища та навіть деяких міжнародних інституцій, Міністерство інформаційної політики України було створене: 2 грудня 2014 р., відповідно до постанови Верховної Ради «Про формування складу Кабінету міністрів України», Ю. Стець був призначений на посаду міністра інформаційної політики України[27], а 14 січня 2015 р. Постановою Кабінету міністрів Міністерство інформаційної політики України було утворене, та було затверджене положення про нього[28].

Ухвалена згадана вище Доктрина інформаційної безпеки України окреслила інституційні контури системи стратегічних комунікацій України. У розділі «Механізм реалізації Доктрини» були визначені завдання діяльності, закріплені за такими органами: 1) Міністерство інформаційної політики України (серед завдань – сприяння МЗС України щодо донесення офіційної позиції України до іноземних засобів масової інформації, організація та забезпечення урядових та кризових комунікацій тощо); 2) Міністерство закордонних справ України (серед завдань – формування та реалізація стратегії публічної та культурної дипломатії України,

[23] Міністерство закордонних справ України (2015b). *В МЗС створено новий напрям роботи - публічна дипломатія*. Available at: https://mfa.gov.ua/news/43433-v-mzs-stvoreno-novij-naprjam-robotipublichna-diplomatija (Accessed: 3 June 2025).

[24] Президент України (2017). *Доктрина інформаційної безпеки України*. Затверджено Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017/ed20170225#n12 (Accessed: 2 June 2025).

[25] Президент України (2021). *Стратегія інформаційної безпеки України*. Затверджено Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n14 (Accessed: 2 June 2025)

[26] Ibid.

[27] Див.: Верховна Рада України (2014). *Про формування складу Кабінету Міністрів України*: Постанова Верховної Ради України від 2 грудня 2014 року № 9-VIII. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-19#Text (Accessed: 2 June 2025)

[28] Див.: Кабінет Міністрів України (2015). *Положення про Міністерство інформаційної політики України*. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-п#Text (Accessed: 2 June 2025).

координація інформаційної діяльності державних органів у зовнішньополітичній сфері, забезпечення просування інтересів України за кордоном інформаційними засобами тощо); 3) Міністерство оборони України (серед завдань – організовувати і забезпечувати зв'язки з українськими та іноземними засобами масової інформації щодо висвітлення ситуації в районі проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях, супроводження інформаційними засобами виконання завдань оборони України тощо). Також в контексті стратегічних комунікацій Доктрина передбачає участь таких органів, як Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, які мають розробляти пріоритети і стимули розвитку українського кіно, телевізійного контенту, книгодрукування, зокрема висвітлення героїчного спротиву Українського народу російській агресії.

Для реалізації положень Доктрини урядовою постановою № 127 від 1 березня 2017 р. були внесені зміни до Положення про Міністерство інформаційної політики України, серед яких, зокрема, до переліку завдань Міністерства було включено «забезпечення розбудови в Україні системи державних стратегічних комунікацій»[29].

Щодо МЗС України, то наприкінці 2017 р. в його структурі з'явився окремий Департамент стратегічних комунікацій. Весною 2020 р., за інформацією з офіційного сайту зовнішньополітичного відомства, цей структурний підрозділ отримав назву Департамент стратегічного планування, пізніше – Політичний директорат. Восени того ж року Департамент публічної дипломатії був перейменований на Департамент комунікацій та публічної дипломатії, а восени 2021 р. – на Директорат публічної дипломатії та комунікацій. Восени 2022 р. Політичний директорат одержав назву Політичний департамент, а Директорат публічної дипломатії та комунікацій одержав назву Департамент публічної дипломатії. Останній у другій половині 2023 р. знов змінив назву на Департамент публічної дипломатії та комунікацій, а восени 2025 р. отримав назву Департамент публічної дипломатії та стратегічних комунікацій.

Діяльність Міністерства закордонних справ України у царині стратегічних комунікацій, зокрема, публічно дипломатії, визначені у Стратегії публічної дипломатії, затвердженій рішенням Колегії МЗС 24 березня 2021 р.[30]. Цей документ, що з'явився вперше в історії зовнішньої політики України, визначає три стратегічні цілі української публічної дипломатії: 1) «Про Україну більше знають у світі» (рівень впізнаваності та краще розуміння України серед іноземних аудиторій має зростати); 2) «Україну сприймають у світі як демократичну європейську країну, яка рухається до повноправного членства в ЄС та НАТО в умовах зовнішньої агресії» (Україна відстоює свій європейський та євроатлантичний вибір попри зовнішню агресію з боку РФ, бере участь у вирішенні глобальних проблем і ділиться досвідом у сферах, що є актуальними для міжнародної спільноти); 3) «Україна у своїй зовнішньополітичній діяльності покладається на дієву систему протидії шкідливим наративам, спрямованих проти неї» (Україна активно й успішно протидіє гібридним загрозам, дезінформації та фейкам з боку Російської Федерації, активно просуває власну ідентичність у світі)[31].

Якщо проаналізувати ці стратегічні цілі через призму стратегічних комунікацій, то можна констатувати таке. По-перше, фактично визнано, що за 30 років незалежності українською державою було зроблено вкрай мало для формування своєї ідентичності та забезпечення своєї

[29] Кабінет Міністрів України (2017). *Зміни, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2014 р. № 85 і від 14 січня 2015 р. № 2*. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 127. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2017-п#Text (Accessed: 2 June 2025).

[30] Міністерство закордонних справ України (2021a). *Дмитро Кулеба представив першу Стратегію публічної дипломатії МЗС України та назвав сім її напрямів*. Available at: https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-predstaviv-pershu-strategiyu-publichnoyi-diplomatiyi-mzs-ukrayini-ta-nazvav-sim-yiyi-napryamiv (Accessed: 4 June 2025).

[31] Міністерство закордонних справ України (2021b). *Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025*, p. 18-19. Available at: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf (Accessed: 4 June 2025).

впізнаваності на міжнародній арені, адже як незалежна держава Україна фактично виникла заново, навіть якщо брати до уваги попередні періоди державності. Для України ця задача полягала головним чином у відокремленні себе від Росії, з якою нерідко ототожнювали й донині ототожнюють країни колишнього СРСР на Заході. Напевно, не буде перебільшенням стверджувати, що початок повномасштабної агресії РФ проти України зробив чи не найбільший внесок у забезпечення присутності України у світовому інформаційному просторі. По-друге, цілком релевантною видається «прив'язка» до контексту російської агресії, зважаючи на середньостроковий характер Стратегії. Зокрема, констатовано необхідність здійснювати комунікаційну діяльність в умовах постійних антиукраїнських інформаційних кампаній в міжнародному інформаційному просторі з боку РФ, що передбачає, з точки зору стратегічних комунікацій, потребу як протидіяти цим кампаніям, так і необхідність формувати й простувати власні наративи. По-третє, має місце розуміння того, що європейські та євроатлантичні інтеграційні прагнення України мають підкріплюватися відповідною комунікаційною діяльністю на підтримку цих векторів зовнішньої політики. Адже, як показує досвід постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи, в цих країнах напередодні їхнього вступу у НАТО та ЄС проводилися потужні інформаційні кампанії на підтримку європейської та євроатлантичної інтеграції.

Вищесказане дає підстави вважати «Стратегію публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025» документом, що відповідає наявним викликам, у т.ч. в умовах повномасштабного вторгнення РФ.

2 вересня 2019 р. відбулась реорганізація Міністерства інформаційної політики України в Міністерство культури, молоді та спорту України з приєднанням Міністерства культури України та Міністерства молоді та спорту України. 23 березня 2020 р. орган був перейменований на Міністерство культури та інформаційної політики України. 6 вересня 2024 р. згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 1028 Міністерство культури та інформаційної політики України було перейменоване на Міністерство культури та стратегічних комунікацій України.

29 жовтня 2025 р. урядовою постановою Міністерство культури та стратегічних комунікацій України було перейменовано на Міністерство культури України, а постановою від 19 листопада 2025 р. відповідальність за стратегічні комунікації покладено на Державний комітет України з питань телебачення і радіомовлення.

Висновки. Отже, проаналізувавши місце стратегічних комунікацій у практиці публічної дипломатії України, можна підсумувати, що:

1) В Україні концепт стратегічних комунікацій з'явився у 2015 р. в контексті системного реформування державної інформаційної політики. Тлумачення їх як «скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави» цілком корелює із західними (зокрема, американськими) баченнями та підходами. Незмінність трактування у різних доктринальних документах – Воєнній доктрині 2015 р., Доктрині інформаційної безпеки України 2017 р. тощо свідчить про сталість розуміння цього концепту, зокрема, у зовнішньополітичній та військовій сферах.

2) Публічна дипломатія на інституційному рівні була імплементована у діяльність зовнішньополітичного відомства України у 2015 р. у формі створення у МЗС України Управління публічної дипломатії (нині – Департамент публічної дипломатії та стратегічних комунікацій). У 2021 р. була ухвалена Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025, положення якої (стратегічні цілі та завдання) є релевантними актуальним викликам та відповідають логіці стратегічних комунікацій.

3) Контури системи стратегічних комунікацій України були визначені Доктриною інформаційної безпеки України 2017 р. Її елементам стали, зокрема, Міністерство закордонних справ України та Міністерство інформаційної політики України (нині ці функції передані Державному комітету України з питань телебачення і радіомовлення), до завдань діяльності яких були включені питання, що корелюють з практиками публічної дипломатії.

Таким чином, ми можемо констатувати, що за останнє десятиліття публічна дипломатія була впевнено імплементована в українській зовнішньополітичній практиці. Упроваджений дещо

пізніше концепт стратегічних комунікацій держави інтегрував публічну дипломатію як окремий елемент. Це відбулося як на нормативному рівні (поява відповідних доктринальних документів і стратегій), так і на інституційному рівні (існує окремий орган влади, відповідальний за стратегічні комунікації; у зовнішньополітичному відомстві функціонує профільний підрозділ).

Перспективи подальших досліджень вбачаються у виявленні специфіки публічної дипломатії в умовах повномасштабного вторгнення.

Список джерел

1. Верховна Рада України (2014). *Про формування складу Кабінету Міністрів України*: Постанова Верховної Ради України від 2 грудня 2014 року № 9-VIII. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-19#Text (Accessed: 2 June 2025).
2. Дубов, Д. В. (2016). 'Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації', *Стратегічні пріоритети*, 4(41), pp. 9-23.
3. Іжутова, І. В. (2021). 'Рекомендації щодо вдосконалення організаційно-правових засад формування та розвитку системи стратегічних комунікацій у сфері оборони України', *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 6. https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.6.29.
4. Кабінет Міністрів України (2015). *Положення про Міністерство інформаційної політики України*. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-п#Text (Accessed: 2 June 2025).
5. Кабінет Міністрів України (2017). *Зміни, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2014 р. № 85 і від 14 січня 2015 р. № 2*. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 127. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2017-п#Text (Accessed: 2 June 2025).
6. Компанцева, Л., Заруба, О., Череватий, С., та Акульшин, О. (2022). *Стратегічні комунікації для безпекових і державних інституцій: практичний посібник.* ТОВ «ВІСТКА», Київ.
7. Кравчук, Н. Я., Луцишин, О. О., Андрощук, Д. В. (2025). 'Публічна дипломатія як стратегічний імператив зміцнення конкурентоспроможності держави в умовах трансформації світового порядку', *Empirio*, 2(1), pp. 78-91. https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.78-91.
8. Меленко, О. С. (2023). 'Стратегічні комунікації: до визначення поняття', *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 64, pp. 42-51. https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.9.
9. Міністерство закордонних справ України (2015a). *В МЗС відбувся Перший форум культурної дипломатії України*. Available at: https://mfa.gov.ua/news/37021-v-mzs-vidbuvsya-pershij-forum-kulyturnoji-diplomatiji-ukrajini (Accessed: 3 June 2025).
10. Міністерство закордонних справ України (2015b). *В МЗС створено новий напрям роботи - публічна дипломатія*. Available at: https://mfa.gov.ua/news/43433-v-mzs-stvoreno-novij-napryam-robotipublichna-diplomatija (Accessed: 3 June 2025).
11. Міністерство закордонних справ України (2021a). *Дмитро Кулеба представив першу Стратегію публічної дипломатії МЗС України та назвав сім її напрямів*. Available at: https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-predstaviv-pershu-strategiyu-publichnoyi-diplomatiyi-mzs-ukrayini-ta-nazvav-sim-yiyi-napryamiv (Accessed: 4 June 2025).
12. Міністерство закордонних справ України (2021b). *Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025*. Available at: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf (Accessed: 4 June 2025).
13. Президент України (2015). *Воєнна доктрина України*. Затверджено Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text (Accessed: 2 June 2025).
14. Президент України (2017). *Доктрина інформаційної безпеки України*. Затверджено Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017/ed20170225#n12 (Accessed: 2 June 2025).

15. Президент України (2021). *Стратегія інформаційної безпеки України*. Затверджено Указом Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n14 (Accessed: 2 June 2025).

16. Сивак, Т. В. (2019). *Стратегічні комунікації у системі публічного управління України*. НАДУ.

17. Сидоренко, І. (2018). 'Стратегічні комунікації України', *European Political and Law Discourse*, 5(2), pp. 273–279.

18. Cull, N. J. (2008), 'Public Diplomacy: Taxonomies and Histories', *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), pp. 31-54. https://doi.org/10.1177/0002716207311952.

19. Izhutova, I. V. (2023). 'Ukrainian strategic communications and the Russia-Ukraine war'. *Наука і оборона*, 2, pp. 46–51. https://doi.org/10.33099/2618-1614-2023-22-2-46-51.

20. NATO (2010). NATO Military Concept for Strategic Communications. 27 July 2010. Available at: https://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Concept.pdf (Accessed: 1 June 2025).

21. Nothhaft, H., Werder, K. P., Verčič, D., & Zerfass, A. (2018). Strategic Communication: Reflections on an Elusive Concept. *International Journal of Strategic Communication*, 12(4), pp. 352–366. https://doi.org/10.1080/1553118X.2018.1492412.

22. Ociepka, B. (2008). 'Public Diplomacy', in W. Donsbach (ed.) *The International Encyclopedia of Communication*. Blackwell Publishing, pp. 3956–3960.

23. U.S. Department of State (n.d.). *Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs*. Available at: https://www.state.gov/r/index.htm (Accessed: 26 February 2017).

24. Zaharna, R. S. (2010). *Battles to Bridges: U.S. Strategic Communication and Public Diplomacy after 9/11*. Palgrave Macmillan.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2014). *Pro formuvannia skladu Kabinetu Ministriv Ukrainy*: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 2 hrudnia 2014 roku № 9-VIII. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-19#Text (Accessed: 2 June 2025).

2. Dubov, D. V. (2016). 'Stratehichni komunikatsii: problemy kontseptualizatsii ta praktychnoi realizatsii, *Strategic priorities*, 4(41), pp. 9-23.

3. Izhutova, I. V. (2021). 'Rekomendatsii shchodo vdoskonalennia orhanizatsiino-pravovykh zasad formuvannia ta rozvytku systemy stratehichnykh komunikatsii u sferi oborony Ukrainy, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 6. https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.6.29.

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015). *Polozhennia pro Ministerstvo informatsiinoi polityky Ukrainy*. Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 sichnia 2015 r. № 2. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-p#Text (Accessed: 2 June 2025).

5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). *Zminy, shcho vnosiatsia do postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 kvitnia 2014 r. № 85 i vid 14 sichnia 2015 r. № 2*. Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 bereznia 2017 r. № 127. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2017-p#Text (Accessed: 2 June 2025).

6. Kompantseva, L., Zaruba, O., Cherevatyi, S., and Akulshyn, O. (2022). *Stratehichni komunikatsii dlia bezpekovykh i derzhavnykh instytutsii: praktychnyi posibnyk.* VISTKA Ltd.

7. Kravchuk, N. Ya., Lutsyshyn, O. O., Androshchuk, D. V. (2025). 'Publichna dyplomatiia yak stratehichnyi imperatyv zmitsnennia konkurentospromozhnosti derzhavy v umovakh transformatsii svitovoho poriadku, *Empirio*, 2(1), pp. 78-91. https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.78-91.

8. Melenko, O. S. (2023). 'Stratehichni komunikatsii: do vyznachennia poniattia', *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*, 64, pp. 42-51. https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.9.

9. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2015a). *V MZS vidbuvsia Pershyi forum kulturnoi dyplomatii Ukrainy*. Available at: https://mfa.gov.ua/news/37021-v-mzs-vidbuvsya-pershij-forum-kulyturnoji-diplomatiji-ukrajini (Accessed: 3 June 2025).

10. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2015b). *V MZS stvoreno novyi napriam roboty - publichna dyplomatiia*. Available at: https://mfa.gov.ua/news/43433-v-mzs-stvoreno-novij-napryam-robotipublichna-diplomatija (Accessed: 3 June 2025).

11. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2021a). *Dmytro Kuleba predstavyv pershu Stratehiiu publichnoi dyplomatii MZS Ukrainy ta nazvav sim yii napriamiv*. Available at: https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-predstaviv-pershu-strategiyu-publichnoyi-diplomatiyi-mzs-ukrayini-ta-nazvav-sim-yiyi-napryamiv (Accessed: 4 June 2025).

12. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2021b). *Stratehiia publichnoi dyplomatii Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy 2021-2025*. Available at: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Stratehii/public-diplomacy-strategy.pdf (Accessed: 4 June 2025).

13. President of Ukraine (2015). *Voienna doktryna Ukrainy*. Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 24 veresnia 2015 roku № 555/2015. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text (Accessed: 2 June 2025).

14. President of Ukraine (2017). *Doktryna informatsiinoi bezpeky Ukrainy*. Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25 liutoho 2017 roku № 47/2017. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017/ed20170225#n12 (Accessed: 2 June 2025).

15. President of Ukraine (2021). *Stratehiia informatsiinoi bezpeky Ukrainy*. Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 28 hrudnia 2021 roku № 685/2021. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n14 (Accessed: 2 June 2025).

16. Syvak, T. V. (2019). Stratehichni komunikatsii u systemi publichnoho upravlinnia Ukrainy. NADU.

17. Sydorenko, I. (2018). 'Stratehichni komunikatsii Ukrainy', *European Political and Law Discourse*, 5(2), pp. 273–279.

18. Cull, N. J. (2008), 'Public Diplomacy: Taxonomies and Histories', *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), pp. 31-54. https://doi.org/10.1177/0002716207311952.

19. Izhutova, I. V. (2023). 'Ukrainian strategic communications and the Russia-Ukraine war'. *Nauka i oborona*, 2, pp. 46–51. https://doi.org/10.33099/2618-1614-2023-22-2-46-51.

20. NATO (2010). NATO Military Concept for Strategic Communications. 27 July 2010. Available at: https://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Concept.pdf (Accessed: 1 June 2025).

21. Nothhaft, H., Werder, K. P., Verčič, D., & Zerfass, A. (2018). 'Strategic Communication: Reflections on an Elusive Concept'. *International Journal of Strategic Communication*, 12(4), pp. 352–366. https://doi.org/10.1080/1553118X.2018.1492412.

22. Ociepka, B. (2008). 'Public Diplomacy', in W. Donsbach (ed.) *The International Encyclopedia of Communication*. Blackwell Publishing, Malden, MA, pp. 3956–3960.

23. U.S. Department of State (n.d.). *Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs*. Available at: https://www.state.gov/r/index.htm (Accessed: 26 February 2017).

24. Zaharna, R. S. (2010). *Battles to Bridges: U.S. Strategic Communication and Public Diplomacy after 9/11*. Palgrave Macmillan.

Стаття надійшла / Received: 23.06.2025
Схвалено / Accepted: 10.12.2025